

תפארת רפאל

מיסודו של הראשון לציון מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

עלון תורה והלכה לכל בני המשפחה

יוצא לאור ע"י תלמוד תורה ומפעלי חסד
"תפארת רפאל" עטרת שרה"
ע"ש רבי רפאל זצ"ל בן פתח זצ"ל | ע"ש מל שרה זצ"ל בת רבקה ע"ה

פְּרִשְׁתָּ: וַיִּשְׁלַח

עֲלוֹן מַס': 1,828 | תשפ"א

ליקט וערך: הרב רפאל זבחי שליט"א
רב בק"ק "תפארת רפאל" תל-אביב

העלון נוסד בשנת תשמ"ה (1985)
בידי הרב שלמה זבחי שליט"א

הקוזק הנגזל! - לרוחניות, זכות הבכורה...

הגמרא מספרת סיפור, והסיפור מזכיר סיפור נוסף, ושניהם מזכירים מציאות עגומה... **הגמרא** (עבודה זרה כה:): מורה לנו, שההולך בדרך ופגעו בו ליסטים (שודדים) הרוצים לארח לו לחברה ושואלים מה מגמת פניו, "ירחיב להם את הדרך" (כלומר, יספר שברצונו להגיע רחוק יותר, ואז יתכננו להתנפל עליו בסוף המסע, ובהגיעו למחוז חפצו יפרוש מהם בלא שיספיקו להרע לו), כדרך שעשה יעקב אבינו לעשיו הרשע, דכתיב: **"עַד אֲשֶׁר אָבֵא אֶל אֲדָנָי שְׁעִירָהּ - וְכַתִּיב: "וַיַּעֲקֹב נֶסֶע סִכְתָּהּ"**, ועשיו חיכה לו בשעיר... **וסיפרה הגמרא**: רב מנשה הלך בדרך לבית תורתא, ופגעה בו חבורת גנבים. שאלוהו: "להיכן אתה הולך?" הרחיב להם הדרך, ואמר: **"לפומבדיתא"**, תכננו להתנפל עליו בסמוך לפומבדיתא. כשהגיע לבית תורתא, נפרד מהם לשלום. שאלו: ממי למדת טכסיס זה? אמר להם: מרבי, רב יהודה. קראו: "הה, ממנו למדת לרמות כך!"... מדהים! הם נטפלים לעובר אורח, לרב נכבד, כדי לעשוק ולשדוד, וכשהוא נחלץ ממזימתם ומפך את עצתם - נעשים הם ליפי נפש, ומוקיעים את הנהגתו...

וזה מזכיר את הסיפור הנודע באותו כפרי חסר פרנסה, שאמר לאשתו: "אלך לעיר הגדולה, אולי אמצא עבודה ואחסוך מעט מעות". מצא עבודה כשוליה של אופה. מצא שם לחם לאכול ומעון מוסק וחס, למד את המקצוע וחסך סכום נאה. ככלות הזמן נפרד ממעבידו לשלום, נטל את סכום הכסף ושם פעמיו לכפרו. סכום זה יספיק לפרוע את כל החובות, ואף לפתוח מאפיה קטנה שתפרנסו בכבוד. הרהוריו נקטעו בפקודה חדה: "עזור!" מהחורשה בצד הדרך הגיח שודד ובידו רובה: **"הכסף, או החיים!"** אין מתווכחים עם רובה טעון, וכל אשר לו יתן האדם בעד נפשו. רק בקשה אחת היתה בפיו: "ראה, סכום זה חסכתי במשך שנתיים בהן לא הייתי בבית, אשתי רעבה ללחם, ואני עבדתי בפרך. אם אופיע עתה ללא הכסף, תחשוד בי שהתהוללתי בעיר הגדולה בעוד היא נמקה ברעב. קח את הכסף, אבל עשה עמדי חסד: אני אפשרוש את מעילי, הנה כך, ואתלה אותך על הענף, כך... ועכשיו, תירה נא כדור במעיל, כדי שתאמין לסיפורי, ותדע שאמנם נשודדתי"... הסכים השודד, וירה למעיל. "עוד כדור", ביקש האיש. ירה השודד. "ועכשיו תחזור את הכובע", ביקש, ותלהו על עץ. כיוון השודד, וירה. "עוד כדור", ביקש. מצטער, ענה השודד, "התחמשת אזלה". אם כך, צהל הנשדד, **"איני פוחד ממך עוד!"**... התנפל על השודד, חבט בו באגרופיו, הפילו ארצה, ונטל את צרור כספו. בצעד קל התרחק מן המקום, ושמע את השודד קורא אחריו בחרון אין אונים: "גזלן, ליסטים! לא זו בלבד שהפלאת בי את מכותיך, עוד לקחת את כספי!"...

אכן, זו דרכם של הליסטים מאז ומעולם. הנה, עשיו מכר את בכורתו בניזיד עדשים, ביזה את הבכורה ולא החשיבה. עוד לעג ליעקב, הקונה בכורה ערטילאית במחיר עדשים אדומים, טעימים ומשביעים... קרא האב לעשיו בתור הבן הבכור, וביקש להנחיל לו ברכתו. האם יגלה עשיו שאין הברכות מגיעות לו עוד, שמכר את בכורתו? לא, ודאי שלא! אבל כשיעקב בא במקומו ונוטל את הברכות המגיעות לו כדין, זועק הוא זעקה גדולה: הוי, רמאות כפולה - גם את הבכורה לקח, וגם את הברכות...

וכלפי מה הדברים אמורים? מאמינים אנו באמונה שלמה, שהברכה שורה בעסקינו בזכות אותן מצוות שהאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא. ואלו הן: כיבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והשכמת בית המדרש שחרית וערבית, ותלמוד תורה כנגד כולם. בזכותם שורה הברכה במעוננו, מלבד הזכויות הרבות והשכר בעולם הנצח. אבל כשבכורה זו מגיעה בזכות אותן מצוות, ראו באיזה רוחב יד מופנית היא לצרכי מותרות. ואין העין צרה בהם, חלילה. אדרבה, מרחיבים הם דעתו של אדם! אבל כמה נוקף הלב לחתום הוראת קבע להפצת תורה, או לצרכי צדקה. וכמה דוחק הזמן לפתע כשהמדובר בהשכמת בית המדרש או בתלמוד תורה שכנגד כולם! והרי בזכותם באה הברכה!...

לא לשלם על קולות המלי

קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך (לב, יא) - נתמעטו זכויותי על-ידי החסדים והאמת שעשית עמי, לכך אני ירא שמא משהבטחתני נתלכלכתי בחטא ויגרום לי להימסר ביד עשיו. (רש"י)

הצילני נא מיד אחי (לב, יב) - "אחי" בגימטריה "אויב", אמנם אחי הוא, אך אויב לי. (שפתי כהן)

עזים מאתים ותישים (לב, טו) - סך הכול 580 בהמות, כמנין "שעיר" ו"תקף", כדי לשבור את תוקפו של עשו הנקרא שעיר. (אור החיים)! כל הבהמות מסתיימות במ"ם, שכל הבהמות שנתן יעקב היו בעלי מומים. (בעל הטורים)

על-כן לא יאכלו בני-ישראל את גיד הנשה (לב, לג) - "את גיד" רמז על הצומות. א - תענית אסתר, ת - תשעה באב, ג - צום גדליה (ג' בתשרי), י - עשרה בטבת, ד - צום הרביעי (שבעה עשר בתמוז), ובכל אלו לא יאכלו.

ויבא יעקב שלם עיר שכם (לג, יח) - "שלם" ראשי תיבות שם, לשון, מלבוש, שלא שינה יעקב את שמו את לשונו ואת מלבושו, אף שהיה עם לבן נשאר "שלם". (בני יששכר)

ויקרא את-שמו ישראל (לה, י) - האר"י הקדוש זי"ע אמר, שישראל הוא שם כללי ונכללו בו כל האבות וכל האמהות: י - יצחק, יעקב; ש - שרה; ר - רחל, רבקה; א - אברהם; ל - לאה.

פעם נסע רבי יוסף מבריסק ברכבת וביקש לארגן מנין לתפילת מנחה, בקרון היו שני "משכילים" קלי דעת, ובשעה שראו שמתאספים לתפילה, התחמקו ויצאו מהקרון ובעטיים התבטל המנין והמתפללים נאלצו להתפלל ביחידות. לאחר התפילה שבו וחזרו המשכילים למקומם כאילו לא אירע מאומה. נענה רבי יוסף ואמר לנאספים: "מצינו שיעקב אבינו שלח לעשיו עדרים רבים כמתנה, אך התקשיתי מדוע לא שלח גם כלבים לשמירה כמנהג בני קדם? ועכשיו התבררה לי הסיבה, דרכם של כלבים שהם בורחים מן המנחה (מתנה)..."

שבוע

מושגים ביהדות

חודש כסלו

בכ"ד בכסלו ג'ת"ח, החלו "שבי ציון" בירושלים לבנות מחדש את בית המקדש השני. למחרתו, נחנך המזבח החיצון והחלו להקריב עליו קרבנות. הבנייה נמשכה ארבע שנים עד ג'תי"ב. שנה לאחר סיום הבנייה, עלה עזרא הסופר.

בכ"ה בכסלו ג'תרכ"ב, עלו החשמונאים לירושלים, לאחר תבוסת היוונים, וטיהרו אותה מגליליה, באותו יום הדליקו נרות בחצרות קדשך. ולזכר נס זה, מתחילים ביום זה להדליק את נרות החנוכה ח' ימים.

בכ"ה בכסלו תרע"ח, כבשו הבריטים את ירושלים מידי התורכים, וכך בא הקץ לסבלם של יהודי ארץ ישראל במלחמת העולם הראשונה.

סיפור השבוע

"רצון יראיו יעשה"

הייתה זו שנת בצורת. קראו עצרת תפילה ותחנונים, ולא נענו, גזרו תענית על הציבור, אולי ירחמו מן השמים. ורבי יצחק חי טייב צוק"ל עסוק היה בתלמודו, לן בעומקה של הלכה, ולא ידע מאומה. בבוקר ביקש מן הרבנית שתכין לו כוס קפה. אמרה: הכיצד, הן הכריזו על יום צום ותענית! תמה ושאל: על מה ולמה? אמרה: על עצירת הגשמים. אמר: לא ידעתי, ואף על פי כן אבקש להכין את הקפה. אשה כשרה עושה רצון בעלה, ובינתיים יצא רבי חי אל פתח ביתו, נשא עיניו השמימה ואמר: "רבנו של עולם, בניך צריכים לגשם. אנא, אל תמנעהו מהם". מיד התקדרו השמים בעבים ומטר זלעפות ניתך ארצה. שב לחדרו, וביקש לשתות את הקפה. אמרה לו אשתו: "מה עשית, גשמי הזעף ימוטטו בתים וימיטו אסון חלילה!" קם ויצא מן הבית, נשא עיניו למקום ואמר: "רבנו של עולם, הורד נא גשמי רצון ברכה ונדבה!" מיד החלו יורדים גשמי ברכה, והתענית התבטלה. רבי חי שב לשתות את הקפה, ושכנו הנכרי הזמין עגלה ונסע אל בעל הדירה, כי הייתה זו דירה שכורה. הודיע, כי עוד היום עוקר הוא משם. מדוע? תמה בעל הבית. סיפר הנכרי כיצד השכן התפלל ונענה על אתר, ואמר: "מי יעז לגור בשכנותו של אריה. אם יקפיד עלי מחר, יעשני גל של עצמות!" לקחו בעל הבית אל רבי חי, שהבטיחו שלא תאונה לו רעה, באם לא יפגע ביהודים לרעה. ביום י"ט כסלו חל יום הזיכרון של הגאון הקדוש רבי יצחק חי טייב "לא מת" צ"ל, בעל "חלב חטים", שנפטר בתוניס בשנת תקצ"ו (1836). זיע"א

יוסיף חכמה

גיד הנשה

בהיאבק יעקב עם שרו של עשו, נגע הלה בכף ירך יעקב ותקע כף ירכו, על כן לא יאכלו בני ישראל את **גיד הנשה**. **בדעת זקנים** מבעלי התוספות וכן מובא בפירושו הטור על התורה, שהסיבה שנאסרה אכילת גיד הנשה בגלל שבני יעקב עזבו את אביהם יחידי, וזה לשון החזקוני: "בדין הוא לקנוס ולענוש בני ישראל מאכילת גיד הנשה שהניחו אביהם הולך יחידי, כדכתיב **וַיִּזְרַח יַעֲקֹב לְבָדּוֹ**, והן היו גיבורים ולהם להמתין לאביהם ולסייעו אם יצטרך. והן לא עשו לו לזיה, והזוק על ידם ומכאן ואילך יהיה להם לזכר ויהיו זרזוים במצות לזיה", ויש מבארים עוד, שהוא **מידה כנגד מידה**, שבגלל איסור אכילת הגיד, צריך לנקר ולחטט את הבשר בטרחה מרובה, והוא מפני שחסו אז על טרחתם והניחו את אביהם יחידי. ועוד פירש על פי הפשט, שבגלל שהזוק יעקב בגיד הנשה, לכן קיבלו עליהם בניו שלא יאכלו ממנו. **בספר החינוך מסביר את איסור אכילת הגיד**, כדי שזכור תמיד שאף על פי שסובלים אנו צרות מהעמים, בטוחים אנו שלא נאבד, כמו יעקב שזרחה לו השמש ונרפא, כן יזרח לנו המשיח ויגאלנו במהרה. **הרד"ק כתב את הסיבה**: "בני יעקב אסרוהו על עצמן לכבוד אביהם שלקה בו, והם ציוו לבניהם ובניהם לבניהם עד היום, וכתבו משה רבנו בתורה ללאו כאחד מלאוי התורה על פי ה', אבל לפי שנאסר קודם מתן תורה, כתבו במקומן להודיע הטעם שנאסר בעבורו". **החיד"א כתב**, שכשאדם עולה על יצועו לישון, לא יניח ידו על גיד הנשה, כי אם יעשה כן יבהלוהו חלומות רעים, ואם חלם חלום רע וידע שיזדו היתה על גיד הנשה, אינו צריך להתענות תענית חלום. בספר חסידים מובא שמת הזיק לאדם בחלום ותפס את גיד הנשה של האדם החי, ולמחרת באמת כאב לו ובמקום זה. **הגיד נמצא על כף הירך האחורית** של חיה ובהמה ואין האיסור נוהג בעוף. מן התורה אסור לאכול רק את הגיד הפנימי שעל כף הירך וחז"ל הרחיבו את האיסור על כל הגיד והגיד החיצון. הרמב"ם פסק, שגיד הנשה מותר בהנאה למרות שאסור באכילה.

יוסיף דעת

נשיכת עשיו את יעקב

"וַיִּרְץ עֶשָׂו לִקְרָאתוֹ וַיִּחַבְקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל צַוְּאָרוֹ וַיִּשְׁקֵהוּ..." (לג, ד) - מדוע רצה עשיו להרוג את יעקב דווקא **בנשיכה**? בפרקי דרבי אליעזר (פרק לו) מובא שאמר עשיו: איני הורג את יעקב בחצים ובקשת אלא בפי אני הורגו ומוציץ את דמו, שנאמר **"וַיִּרְץ עֶשָׂו לִקְרָאתוֹ... וַיִּשְׁקֵהוּ"** אל תהי קורא "וישקהו" אלא "וינשכהו", ונעשה צוארו עמוד, "צוואר כמגדל השן" וקהו שיניו של אותו רשע. **ובפירושו "ולא עוד אלא" כתב**, שהסיבה מדוע עשיו רצה להרוג את יעקב דווקא בנשיכה, שהוא מידה כנגד מידה, שאמר כיון שלקח יעקב ממני את הבכורה בדבר אכילה, לכן אהרוג אותו ג"כ כדרך אכילה.

הרבנים הגאונים שליט"א בהדלקת נרות חנוכה

הגאון הרב **שמעון בעדני** שליט"א
חבר מועצת חכמי התורה

הגאון הרב **מאיר מאזוז** שליט"א
ראש ישיבת "כיסא רחמים"

הגאון הרב **שלום כהן** שליט"א
ראש מועצת חכמי התורה

הגאון הרב **דוד אבוהצירא** שליט"א
המלוכ"ץ בנם של קדושים

הגאון הרב **משה מאיה** שליט"א
חבר מועצת חכמי התורה

הגאון הרב **ראובן אלבו** שליט"א
חבר מועצת חכמי התורה

אמרת השבוע

"מקומו של השמש למעלה משאר הנרות ללמדנו, כי מי שעוסק בהדלקת נר ה' נשמת אדם" שבכל יהודי מתעלה למעלה". (הרמ"א)

מדור ההלכה על פי הראשון לציין הגאון
מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ס

עֵשֶׂה לְךָ רֵב

הלכות מצות הדלקת נרות חנוכה

- א. בתקופת הבית השני גזרו מלכי יוון גזרות על ישראל, וביטלו אותם מדתם, ולא הניחום לעסוק בתורה ובמצוות, ולחצונו לחץ גדול, ופשטו ידיהם בממונם, ובבנותיהם, ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטימאו הטהרות. והיה צר מאוד לישראל מפניהם, עד שריחם עליהם ה', והצילם מידם, וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום, והושיעו את ישראל מידם. והעמידו מלך מן הכהנים, וחזרה המלכות לישראל, ונמשכה יותר ממאתיים שנה עד חורבן הבית השני. וכשגברו ישראל על אויביהם ואיבדום, היה זה ביום כ"ה בכסליו. ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור להדליק המנורה שבבית המקדש, אלא פך אחד של שמן שלא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד, ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור. ומפני זה התקינו רבותינו שבדור ההוא שיהיה 8 ימים אלו - החל מיום כ"ה בכסליו והלאה - **ימי שמחה והלל**. ומדליקים בהם נרות בכל לילה משמונת הלילות לפרסם הנס ולגלותו, וימים אלו נקראים **"חנוכה"**. והם אסורים בהספד ובתענית. ואין מספידים בחנוכה אלא לחכם בפניו. וגם הנשים חייבות בהדלקת נרות חנוכה מפני שאף הן היו באותו הנס.
- ב. זמן הדלקת נרות החנוכה הוא בצאת הכוכבים, שהוא כרבע שעה אחר שקיעת החמה, לא מאחרים ולא מקדימים, ונמשך זמנה עד שתכלה הרגל מן השוק, דהיינו כמו חצי שעה אחר צאת הכוכבים. וצריך ליתן שמן בנרות שיעור שתדלוק חצי שעה אחר צאת הכוכבים. ומכל מקום אם לא הדליק בתחילת הלילה, מדליק כל הלילה בברכה, כל זמן שלא עלה עמוד השחר.
- ג. מצוה להניח נרות החנוכה בטפח הסמוך לפתח משמאל הנכנס, כדי שתהיה המזוזה מימין, ונרות חנוכה משמאל, וכשהוא נכנס ויוצא, הרי הוא מוקף במצוות, וביחוד כשנכנס בטלית קטן מצוייצת כהלכתה, אשר עליו יכון מה שאמרו: **"והחוט המשולש לא במהרה ינתק"**.
- ד. נוסח הברכה הראשונה, **"להדליק נר חנוכה"**, ולא **"של" חנוכה**. ואם טעה וברך להדליק נר של חנוכה, יצא.
- ה. כל השמנים והפתילות כשרים להדלקת נר חנוכה, ושמן זית מצוה מן המובחר, מפני שאורו צלול ביותר. ואסור להשתמש לאור נרות חנוכה, ואפילו תשמיש עראי, כדי שלא יהיו המצוות בוזיות עליו, אך אחר שעבר זמן מצותה, שהוא חצי שעה משעת הדלקתה, מותר להשתמש לאורה.
- ו. מה שנוהגים במלאת שבעת ימי האבל לעלות לבית הקברות, וכן ביום השלשים, אין לעשות כן בימי חנוכה, וכל שכן בראש חודש, שהרי מתעוררים לבכי ולמספד על יד הקבר, ולכן ידחו הביקור לבית הקברות לאחר ימי החנוכה.
- ז. נוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה, כגון תפירה וסריגה, בעוד שנרות החנוכה שבבת דולקים, במשך חצי שעה מהדלקתם, והטעם הוא משום היכר להודיע שאסור להשתמש לאור נרות החנוכה. ואין להקל להן בחצי שעה הראשונה של הדלקת הנרות, אבל בבישול ואפייה וצרכי אוכל נפש מותרות. האנשים אינם נמנעים משום מלאכה. ונוהגים לאכול בחנוכה סופגניות מטוגנות בשמן, זכר לנס השמן של המנורה, וטעמים כצפיחית בדבש. ויש נוהגים להרבות במאכלי גבינה בימי חנוכה, זכר לנס שנעשה על ידי "יהודית".
- ח. מי שאין לו שמן שיספיק להדלקת כל שמונת ימי חנוכה, אלא רק כדי הדלקה ללילה אחד, שהוא שיעור חצי שעה, אין לו לחלק את השמן שבידו לשמונה חלקים, כדי שידליק בכל לילה לפרסם הנס, אלא ידליק כשיעור בלילה ההוא ואם לא ישאר לו לכל שאר הלילות, אין בכך כלום, אנוס רחמנא פטריה.
- ט. מברכים ומדליקים נרות חנוכה בבית הכנסת לפרסומי ניסא, והוא מנהג ותיקין. אך אם אין עשרה בביכנס"ס אין לברך על הדלקת נרות החנוכה, כי פרסומי ניסא לא שייך בפחות מעשרה. ואם ידוע שלאחר מכן יבואו עוד אנשים וישלימו למנין, ויראו את נרות החנוכה דולקות, רשאי השליח ציבור להדליק בברכה. ואף נשים, וקטנים שהגיעו לחינוך, מצטרפים לעשרה.

הזמנים לפי לוח "אור החיים" המבוסס על פסקי מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

ביאור	ירושלים	תל אביב	חיפה	באר שבע
ביטוח השבת	4:20	4:17	4:16	4:20
ציאת השבת	5:11	5:08	5:07	5:20
רכישת תם	5:44	5:39	5:39	5:43

עלון השבוע לעילוי נשמות
 ר' יעקב ישר בן הרב משה וטובה סולימני ז"ל
 ולזכות ידידנו היקר מזכה הרבים
 ה"ה יצחק אייזיק בן יעקב ישר סולמני הי"ו
 להצלחת כל משפחתו ברוחניות ובגשמיות - אמן
 New York - USA

פְּרֶשֶׁת הַשְּׁבוּעַ וַיִּשְׁלַח

הַפְּטָרָה "חֲזוֹן עֹבְדֵיהָ" עֹבְדֵיהָ א'

תלמוד תורה לנשים
 שיעורי תורה וזמנות לנשות
 כלל וכן מדרש
 במסות תורניים
 קידוש החוקים
 מבין חובות נשים וזקני חב"י יד
 האנה לחובות החיילים במהלך
 עזרה לנזקקים
 חרבות רוחניות לעולים חדשים
 מוקד עולמי לאמירת החיילים
 שבעתן תדרי